

DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2021.30.477>
УДК 94(100)(477):930.1

Оксана Іваненко

канд. іст. наук, старш. наук. співроб.
Інститут історії України НАН України
01001, Україна, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4
E-mail: oxana_ivanenko@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6154-0444>

ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬО-ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ Й УЧАСТІ В НЬОМУ УКРАЇНИ НА СТОРІНКАХ ЗБІРНИКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ «МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ: НАУКОВІ ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ» (огляд змісту випусків 1-29 за 1991-2020 рр.)

У статті здійснено огляд змісту випусків 1-29 за 1991–2020 роки збірника «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки». Наголошується, що після відновлення незалежності України 1991 року відбулося становлення широкої мережі вітчизняних періодичних видань із гуманітарних наук, що виконують важливу координаційну функцію, акумулюючи зусилля авторів, редакторів і рецензентів із різних регіонів України й зарубіжжя та об'єднуючи їх у єдині колективи, а також відображають тенденції розвитку наукової думки, надають майданчики для обговорення актуальних проблем і дискусій, впливають на динаміку концептуального оновлення української соціогуманітаристики. 1991 року засновано перше в незалежній Україні спеціалізоване періодичне видання зі всесвітньої історії – міжвідомчий збірник наукових праць «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки». На цей щорічник покладено завдання координації досліджень представників школи української історичної європеїстики, фундаторами якої є члени-кореспонденти Національної академії наук України Ф.П. Шевченко (1914–1995), І.М. Мельникова (1918–2010) та П.С. Сохань (1926–2013), а з 1991 р. її очолює завідувач відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин (з 2012 року – відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України), член-кореспондент НАН України С.В. Віднянський, який є відповідальним редактором згаданого збірника від 1993 року. Загалом опубліковані впродовж 1991–2020 рр. у 29 випусках «Міжнародних зв'язків України: наукових пошуків і знахідок» матеріали в комплексі допомагають відтворити багатовимірну панораму міжнародних зв'язків на теренах сучасної України від часів Київської Русі до початку ХХІ ст. на тлі всесвітньо-історичного процесу. За свою майже 30-річну історію щорічник «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» здобув авторитет впливового центрально-східноєвропейського наукового періодичного видання, що здійснює внесок у координацію теоретико-методологічних пошуків у галузі всесвітньої

історії, осмислення ключових проблем всесвітньо-історичного процесу й місця в ньому України.

Ключові слова: міжнародні зв'язки України, всесвітня історія, зовнішня політика, періодичне видання.

Oksana Ivanenko

PhD in History, Senior Researcher

Institute of History of Ukraine

the National Academy of Sciences of Ukraine

4, Mykhailo Hrushevskiyi Street, Kyiv, 01001, Ukraine

E-mail: oxana_ivanenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6154-0444>

PROBLEMS OF WORLD HISTORY AND UKRAINE'S ROLE IN IT ON THE PAGES OF "THE INTERNATIONAL RELATIONS OF UKRAINE: SCIENTIFIC SEARCHES AND FINDINGS" (a Content Review of Issues 1-29 from 1991 to 2020)

The paper presents a content review of "the International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings" (issues 1-29 from 1991 to 2020). The author highlights that after Ukraine regained its independence in 1991, a wide network of Ukrainian periodicals in the humanities was established. These periodicals perform an important coordinating function, accumulate the efforts of authors, editors and reviewers from different regions of Ukraine and foreign countries and unite them into united teams, as well as reflect trends in scientific development, provide an opportunity to discuss topical issues, influence the dynamics of conceptual updating of socio-humanitarian disciplines in Ukraine. In 1991, the first specialised periodical on world history in independent Ukraine – the Yearbook "International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings" – was created. The purpose of this Yearbook is to coordinate research carried out by representatives of "the Historical European Studies" Ukrainian academic school. The founders of this school are corresponding members of the NAS of Ukraine F.P. Shevchenko (1914-1995), I.M. Mel'nykova (1918–2010) and P.S. Sokhan' (1926-2013). Since 1991, corresponding member of the NAS of Ukraine S.V. Vidnyanskyj heads the Department of World History and International Relations (since 2012 the Department of the History of International Relations and Foreign Policy of Ukraine) and leads the aforementioned academic school. In general, the papers published in "the International Relations of Ukraine: Scientific Searches and Findings" from 1991 to 2020 contribute to the reconstruction of a broad panorama of international relations in the lands of Ukraine from the times of Kyivan Rus' until the early 21st century. During its almost thirty-year history, the Yearbook has become an influential periodical of Central and Eastern Europe, contributing to the coordination of fundamental research on world history and the understanding of key issues in world history and Ukraine's place in it.

Keywords: international relations of Ukraine, world history, foreign policy, periodical.

Здобуття Україною незалежності 1991 року стало відправним етапом розвитку української соціогуманітаристики в непростих умовах подолання породжених комуністичним режимом культурно-політичних деформацій, ревізії теоретико-методологічних підходів, світоглядних засад, ціннісних орієнтирів у контексті відродження традицій національного державотворення. А його визначальним чинником у гуманітарній сфері стало формування цілісного комунікаційно-інформаційного простору, спрямованого на забезпечення духовних запитів і консолідацію суспільства, культурно-освітній і науковий поступ, піднесення національної самосвідомості та плекання історичної пам'яті. Саме на цьому етапі новітньої історії України відбулося становлення широкої мережі вітчизняних періодичних видань із гуманітарних наук, що виконують важливу координаційну функцію, акумулюючи зусилля авторів, редакторів і рецензентів із різних регіонів України й зарубіжжя та об'єднуючи їх у єдині колективи, а також відображають тенденції розвитку наукової думки, надають майданчики для обговорення актуальних проблем і дискусій, впливають на динаміку концептуального оновлення української соціогуманітаристики.

1991 року засновано перше в незалежній Україні спеціалізоване періодичне видання зі всесвітньої історії – міжвідомчий збірник наукових праць «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки». Він став правонаступником збірника «Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн», що впродовж 1975–1989 рр. видавався Інститутом історії України НАН України. Один із засновників та автор назви нового періодичного видання член-кореспондент НАН України П.С. Сохань у першому випуску за 1991 рік, визначаючи його основну мету, завдання й тематичне охоплення, наголосив, що багатовікова історія України «...завжди визнавалася лише складовою частиною загальноросійської історії. І в тому, що у контексті світової історії Україна й досі не зайняла належного їй місця як окрема етнополітична спільність, безперечно, і наша провина як суспільствознавців» (С.5). Не втратила своєї актуальності донині висловлена П.С. Соханем за рік до проголошення незалежності України на сторінках колективної монографії «Культурные и общественные связи Украины со странами Европы» думка про те, що в історії міжнародних зв'язків України чимало яскравих сторінок, утім упродовж тривалого часу вони не знаходили належного висвітлення в історіографії, водночас у підручниках з історії традиційно акцентувалася увага на збройних конфліктах, перемогах російської армії у війнах з європейськими країнами, а історія громадсько-політичних і культурних взаємовпливів різних народів залишалася за кадром формування історичної пам'яті¹. П.С. Сохань констатував руйнівні наслідки політико-ідеологічного пресу (з навішуванням ярликів «буржуазних націоналістів») для вітчизняної історіографії і розвитку досліджень історії українського народу у взаємозв'язках із всесвітньо-історичним процесом. У цьому контексті промовистим є тернистий творчий шлях фундатора студій зі всесвітньої історії в Інституті історії Академії наук Української РСР – члена-кореспондента НАН України Ф.П. Шевченка. У розпал репресій та ідеологічного тиску проти української інтелігенції, 1972 року саме через високий авторитет на міжнародній арені

Ф.П. Шевченка все ж таки залишили працювати в Інституті історії на посаді старшого наукового співробітника, перед тим усунувши з посади директора Інституту археології АН УРСР унаслідок т.зв. «перевірок» на підставі заяв «про неправильну поведінку директора Інституту археології АН УРСР т. Шевченка Ф.П. та нездорову обстановку в колективі Інституту»².

А відтак, на щорічник «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» покладено завдання координації досліджень представників школи української історичної європеїстики, фундаторами якої є члени-кореспонденти Національної академії наук України Ф.П. Шевченко (1914–1995), І.М. Мельникова (1918–2010) та П.С. Сохань (1926–2013), а з 1991 р. її очолює завідувач відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин (з 2012 року – відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України), член-кореспондент НАН України С.В. Віднянський, який є відповідальним редактором згаданого збірника від 1993 року.

Загалом опубліковані впродовж 1991–2020 рр. у 29 випусках «Міжнародних зв'язків України: наукових пошуків і знахідок» матеріали в комплексі допомагають відтворити багатовимірну панораму міжнародних зв'язків на теренах сучасної України від часів Київської Русі до початку XXI ст. на тлі всесвітньо-історичного процесу.

На сторінках збірника знайшли висвітлення питання давньорусько-польських взаємин у контексті міждержавних відносин у Центральній Європі на початку XIII ст. (зокрема обставини загибелі галицько-волинського князя Романа Мстиславича); вплив релігійного чинника на зовнішню політику Київської Русі і її відносини з країнами Центральної і Західної Європи; особливості політики Королівства Угорщини щодо Південно-Західної Русі в першій половині XIII ст.; здійснено аналіз змісту, переважно з історії середньовічної Центральної Європи, збірника на пошану відомої дослідниці українсько-угорських відносин IX–XIII ст., професора Печського університету Марти Фонт “Köztes-Európa” vonzásában. Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére / Szer. Dániel Bági, Tamás Fedeles, Gergely Kiss, Pécs : Kronosz, 2012, 604 l.

Представлено студії, присвячені обставинам висунення кандидатури чеського володаря Пршемисла Отакара II на німецький трон і його участі у виборчих перегонах (1256–1257 рр.); передумовам і перебігу вторгнення Пршемисла Отакара II у Баварію влітку 1257 року; «гірському шляху» в торгівлі ганзейського купецтва й ганзейсько-данському суперництву упродовж XIV ст.; кар'єрі німецького дипломата XIV ст. Бертрама Вулфлама; ролі націоналістичних настроїв у Скандинавії у генезі Кальмарської унії 1397 року; зовнішній політиці й дипломатії короля Франції Людовіка XII (1498–1515) у контексті інституціоналізації європейської зовнішньої політики; розвитку гуманізму та інститутів дипломатії у Франції; інституційному розвитку сербського суспільства в Австрійській монархії; концептам і дипломатичному інструментарію європейського зовнішньополітичного простору раннього нового часу (XVI–XVIII ст.); внутрішньополітичній боротьбі в Англії за правління Єлизавети I (1558–1603) та експансії англійців до Нового світу;

секуляризації зовнішньої політики Англії; місцю Фолклендських островів у зовнішній політиці Великої Британії (40-70-ті рр. XVIII ст.).

Розкриваються важливі аспекти історії релігії та церкви: доводиться хибність та аналізуються джерела розповсюдження в українській, польській, російській історіографіях тлумачень щодо посольства до папи Сикста IV з посланням Мисаїла (укладеним 1476 р.); простежується поширення на східно-словацьких землях Реформації і її вплив на суспільно-політичне життя Закарпаття; аналізуються особливості інтерпретації історії і церковного життя Італії українським мандрівником В. Григоровичем-Барським; висвітлюється питання католицько-православного церковного союзу та діяльність «спеціального посланника» Папи Лева XIII у Російській імперії, зокрема на українських землях (1891); акцентується увага на міжнародних аспектах церковно-релігійної історії, що порушувалися на II Міжнародній конференції «Ікона як символ єднання на противагу незгодам між Сходом і Заходом» у м. Печчолі в Італії 16-17 листопада 2001 року.

Історії козацтва, дипломатії Української козацької держави присвячено цикл статей, у яких досліджується участь румунів – вихідців із Валахії і Молдови – в українському козацькому війську; молдовські походи українського козацтва 1577-1579 рр.; українсько-молдовська персональна унія 1681-1683 рр.; аналізується політична ситуація в басейні Чорного моря, особливості зовнішньої політики Речі Посполитої у цьому регіоні й висвітлюються посольства руських писарів Лавріна Пісочинського і Флоріана Олешка до Криму на початку XVII ст.; розкриваються відносини українського й донського козацтва в контексті Смоленської війни (1632-1634 рр.); аналізується джерельна база з історії міжнародних відносин козацьких спільнот на теренах Східної Європи.

Із-поміж розмаїття важливих проблем всесвітньої історії і міжнародних відносин становлять інтерес вміщені у збірнику розвідки, присвячені національно-визвольному руху греків кінця XVIII – першої половини XIX ст.; створенню й функціонуванню Державного департаменту США (XVIII–XX ст.); ролі Віденського конгресу 1814–1815 рр. у європейському політико-дипломатичному й суспільно-політичному розвитку; державотворчій діяльності монархів Савойської династії в Італії (1821–1870 рр.); турецько-єгипетській кризі 1839–1841 рр. і політиці Франції на Близькому Сході; інтересам німецьких торговельно-промислових кіл у колоніальному питанні (1871–1884); економічній експансії і демократизації британського суспільства у другій половині XIX – на початку XX ст.; проблемі скасування «нейтралізації Чорного моря» і перегляду статусу Чорноморських проток та позиції Великої Британії; проблемі Чорноморських проток у політиці країн Антанти і Троїстого союзу напередодні Першої світової війни; нафтовому чиннику в англо-російському суперництві у 1901–1902 рр.; грецькій проблемі у британській зовнішній політиці (1914–1917); діяльності британсько-вірменських організацій упродовж 1878-1923 рр.; концепції федералізму в демократичній доктрині Іспанії другої половини XIX ст.; розвитку і втіленню ліберальних проєктів у політичному

житті Іспанії останньої третини XIX ст.; взаємозв'язку соціальних і політичних процесів у Болгарії за часів режиму С. Стамболова (1887–1894 рр.); динаміці розвитку міжнародного кооперативного альянсу наприкінці XIX – у другій половині XX ст.; діяльності банку «Брати Берінгі» в Аргентині наприкінці XIX ст. та питанню ролі держави у врегулюванні світових фінансових криз; інтерпретації різними верствами населення США подій в Україні періоду Російської революції 1905–1907 рр.; еволюції федеративних взаємовідносин у Канаді напередодні та під час Першої світової війни.

Серед опублікованих у збірнику досліджень з історії «довгого XIX ст.» вагоме місце належить тематиці міжнародних громадсько-культурних зв'язків та ролі в них України. Аналізується вплив «Весни народів» 1848-1849 рр. на національні рухи в Європі, й зокрема на українських землях; інтеграційна ідея на Слов'янському з'їзді у Празі 1848 р.; геополітичне місце слов'ян у європейському просторі; наднаціональна ідея в історії народів Центральної Європи; участь царської Росії у придушенні Революції 1848-1849 рр. в Угорщині й на Закарпатті; висвітлюється внесок періодичної преси, а також діячів літератури й мистецтва в розвиток обміну духовними цінностями між народами Австро-Угорщини й Російської імперії; вплив будителів на українсько-чесько-словацькі зв'язки; українсько-словацькі культурні рецепції періоду національно-культурного відродження слов'янських народів середини XIX ст.; піднесення славістичних досліджень та ідеї слов'янської взаємності; значення діяльності Кирило-Мефодіївського товариства в контексті проблематики самобутності слов'янських народів і культур; здобуття південнослов'янською молоддю освіти в Україні; торгівля з балканськими країнами; підтримка громадськістю України національно-визвольної боротьби європейських народів; значення діяльності Наукового товариства імені Шевченка у Львові, польських наукових організацій Галичини для українсько-польських взаємовідносин; співпраця між українцями й поляками в літературній і книговидавничій сфері; українсько-польські взаємини на тлі боротьби за розширення автономних і конституційних прав цих народів у межах Австро-Угорщини; віддзеркалення української тематики в науковому й літературно-мистецькому житті Європи; значення літературних, театральних-музичних, мистецьких взаємин із європейськими культурними діячами й осередками для розвитку українських земель; роль учених та університетів України в міжнародній науковій співпраці.

У збірнику широко представлені статті з історії міжвоєнного періоду з акцентом на процесах національного державотворення в Центрально-Східній Європі та місці в них України. Досліджуються особливості політики Центральних держав щодо українських земель після літнього наступу 1915 р.; українсько-німецькі взаємини наприкінці Першої світової війни; ключові ідеї конституціоналізму й державно-правовий розвиток України в період національно-визвольних змагань 1917–1921 рр.; діяльність іноземних консулів у Києві доби Української Народної Республіки; внесок консульства Греції у Києві та Надзвичайної дипломатичної місії УНР у Греції у 1917–1920 рр. у започаткування українсько-грецьких відносин; діяльність консульств Польщі

(1918–1920), Вірменії (1918–1920), Грузії (1918–1921) в Одесі; відносини Української держави та Кубанської Республіки 1918 р.; організація зовнішньополітичного інформування за доби Директорії УНР; діяльність дипломатичного представництва УНР у Німеччині (1919–1922 рр.); відносини Української Народної Республіки з Польською Республікою (1919–1920 рр.); місце Великої Британії у зовнішній політиці Директорії УНР у 1919–1921 рр.; українське питання у британській політиці та громадській думці в першій третині ХХ ст.; діяльність українських монархістів у Великій Британії (1927–1957 рр.); українсько-французькі відносини в період Директорії УНР; діяльність української делегації на Паризькій мирній конференції; ставлення до «принципу національностей» у політичних колах Франції (1918–1919 рр.); українсько-російські відносини (1917–1922 рр.); українсько-австро-угорські відносини 1918 р.; українсько-угорські відносини (1918–1991 рр.); політика польської влади щодо українського національного руху у Східній Галичині в 1919–1923 рр.; діяльність місії Польського Товариства Червоного Хреста в Україні в листопаді 1919 р. – квітні 1920 р.; українсько-польські відносини (1918–1920); історична роль українсько-польського союзу 1920 р.; українсько-польське економічне партнерство (1921–1922 рр.); створення повноважного представництва (посольства) УСРР у Польщі в 1921 р.; конституційне творення у Другій Речі Посполитій у 1919–1921 рр.; становлення політичної системи Другої Речі Посполитої (1918–1926 рр.); гуманітарно-культурні фактори державотворення Польщі (1918–1926 рр.); українське питання в Польщі та роль часопису «Бунт молодих»; становлення українсько-чехословацьких відносин (1917–1922); політичні та історіографічні інтерпретації Піттсбурзької чесько-словацької декларації 1918 р.; інкорпорація німецькомовних земель «корони св. Вацлава» до складу ЧСР (1918–1920 рр.); роль К. Мацієвича в українському еміграційному русі в Чехословаччині в 20–30-ті роки ХХ ст.; політичні й економічні аспекти місця України в радянсько-чехословацьких відносинах (1923–1934 рр.); українсько-болгарські зв'язки в галузі науки та освіти; відносини Української Народної Республіки та Королівства сербів, хорватів і словенців (1918–1922 рр.); зовнішні зносини УСРР (1921–1924 рр.); діяльність закордонних представництв українських кооперативних спілок у 1920-х роках; відносини радянської України та Болгарії (1917–1922 рр.); історія перетворення Мінська на столицю Білорусі (1900–1920 рр.); місце принципу «самовизначення націй» у політиці місцевої та центральної радянської влади в Білорусі (1917–1921 рр.); регіональні об'єднувачі процеси країн Балтії і Білорусі у 1919–1920 рр.; теорія станової демократії та спроба її втілення в практиці політичного режиму БЗНС у Болгарії (1920–1923 рр.); характер політичного режиму в Болгарії 1930-х рр.; діяльність українського консульства в Мюнхені (1919–1922 рр.); науково-технічні зв'язки радянської України й Німеччини (1920–1932 рр.); діяльність повноважного представництва України в Німеччині (1921–1923 рр.); місце німецького населення Галичини в гуманітарній акції національно-культурних організацій Веймарської Республіки (1918–1920 рр.); роль німецьких національних меншин у східній

політиці Веймарської Республіки після Локарно; веймарське суспільство напередодні 30 січня 1933 р.; утворення Словацької держави в 1939 р.; українсько-польські міждержавні культурні взаємини у 1920–1930-х рр.; українсько-турецькі наукові й культурні відносини в 1920-х рр.; становлення торговельних зв'язків України з Арабським Сходом у 1920-х рр.; єгипетська проблема і боротьба у правлячих колах Великої Британії після Першої світової війни; «мосульське питання» у близькосхідній дипломатії Великої Британії та США в 1920-ті рр.; позиція лорда Ллойда, британських консерваторів та конституційна криза 1924–1926 років у Єгипті; позиція Великої Британії щодо проблем перебудови Близького Сходу в контексті східного питання (1920-ті рр.); взаємини громадських об'єднань України із зарубіжним світом (1920–1930-ті рр.); проблеми освіти і шкільництва в роботі Волинського Українського Об'єднання у 1930-ті рр.; національна політика королівської Румунії у міжвоєнний період та під час Другої світової війни; деякі аспекти державотворчих процесів у Карпатській Україні напередодні Другої світової війни.

Розкривається роль українського питання в міжнародній політиці напередодні та в роки Другої світової війни; проблема Закарпаття в переговорах між представниками українського визвольного руху і воєнно-політичними колами Угорщини (1943–1944 рр.); позиція британського Форин Оффіс і дипломатична боротьба довкола українського питання напередодні Другої світової війни; участь України у Другій світовій війні; місце Словацької держави 1939–1945 рр. у системі міжнародних відносин; сутність нацистського окупаційного режиму на території Польщі у 1939–1941 рр.; пантюркистський національний рух у Туреччині в роки Другої світової війни; феномен «турецького нейтралітету» в Другій світовій війні; проблема вирішення статусу Гібралтару під час Другої світової війни; значення та уроки Кримської конференції 1945 р.; причини та політичні наслідки виходу України на міжнародну арену наприкінці Другої світової війни; інформаційна діяльність Державного центру УНР у екзилі наприкінці 40-х – на початку 50-х років ХХ ст.; питання передачі культурних цінностей із України до Польщі у другій половині 40-х рр. ХХ ст.; передумови, перебіг і наслідки депортації поляків та українців 1944–1946 рр.; позасудові репресії родичів учасників ОУН і УПА (1948–1949 рр.); місце Народного фронту в політичному житті Чехословаччини (1945–1948 рр.); трансформаційні процеси в Чехословаччині в умовах радянської блокової політики на межі 40–50-х рр. ХХ ст.; політичні кризи в Чехословаччині другої половини ХХ ст.; внутрішні чинники утвердження тоталітарного режиму в Болгарії (друга половина 1940-х рр.); історичні витоки протистояння Косово і Метохії; постколоніальна політика Франції: від Французького союзу до Агенства культурного й технічного співробітництва (1945–1970 рр.); міжнародне відлуння суспільно-політичної кризи 1956 р. у Польщі; реакція українського суспільства на події 1956 р. в Польщі; позиція ООН щодо подій 1956 року в Угорщині; вплив Угорської революції 1956 року на піднесення національно-визвольного руху в Україні; концептуальні засади політики США щодо СРСР у роки Другої адміністрації Д. Ейзенхауера (1957-

1961 рр.); відносини між США та їх союзниками по НАТО в галузі європейської безпеки (1958–1961 рр.); початок Берлінської кризи 1958–1963 рр. і реакція США на проголошений М.С. Хрущовим ультиматум 27 листопада 1958 року; американська політика реституції культурних цінностей після Другої світової війни (український контекст); переговори лідерів КПРС та КПЧ у Чієрні-над-Тісою та їхні політичні наслідки; вплив чехословацьких подій 1968 року на суспільні настрої країн Центральної та Південно-Східної Європи; реакція українського суспільства на події 1968 р. у Чехословаччині; аспекти українсько-угорських відносин, пов'язані з критичним сприйняттям у КПРС економічної реформи в Угорщині 1968 р.; українсько-польське культурне співробітництво в 1970-х рр. на прикладі літературних і книговидавничих зв'язків; значення відряджень учених і спеціалістів за кордон у 1970–1980-х рр. для міжнародного науково-технічного співробітництва України; внутрішня політика британського консервативного уряду Е. Хіта (1970–1974 рр.); пріоритети зовнішньої політики уряду М. Тетчер (1979–1990); дискусії про політичний статус УРСР під час проведення Експо-67 у Монреалі; обставини візиту до Києва канадського прем'єр-міністра П. Трюдо у травні 1971 р.; інформаційно-протестні акції канадських українців під час Олімпійських ігор у Монреалі 1976 року; квебекський чинник в ухваленні Канадської Конституції 1982 р.; вибори до генеральних кортесів 1982 р. у Іспанії і новий імпульс консолідації демократії; роль регіональних партій Іспанії у період консолідації демократії (1982–1996 рр.); діяльність польської «Солідарності» і її відгомін в Україні; українська тематика в документах чеських громадянських ініціатив (друга половина 1980-х рр.); мілітаризація афро-азійських та латиноамериканських країн останньої третини ХХ століття як чинник воєнних конфліктів.

У фокусі уваги авторського колективу збірника перебуває новітня історія України й еволюція її зовнішньої політики після відновлення незалежності 1991 року, її місце та роль у глобальній системі міжнародних відносин, участь у процесах європейської та євроатлантичної інтеграції. Аналізуються становлення, основні етапи, проблеми й перспективи реалізації зовнішньої політики незалежної Української держави; питання розбудови національних збройних сил України; основні етапи і проблеми співпраці України з міжнародними валютно-фінансовими інституціями; форми, принципи, стратегії розвитку зовнішньої культурної політики України; місце України в геополітичному устрої Центральної та Південно-Східної Європи; передумови та причини змін зовнішньополітичного курсу країн Центральної Європи у 90-ті рр. ХХ ст.; проблеми розширення Європейського Союзу на схід; участь України в ОБСЄ як один із пріоритетних векторів її зовнішньої політики; генеза стратегічного партнерства України й Польщі крізь призму президентського чинника; зовнішня політика Республіки Білорусь; особливості становлення зовнішньої політики посткомуністичної Румунії; наслідки партійно-політичної структуризації у Словаччині (перша половина 90-х рр. ХХ ст.); досвід реалізації євроінтеграційного та євроатлантичного курсу Словацької Республіки; проблеми координації чесько-словацьких міждержавних відносин у контексті євроатлантичної інтеграції;

становлення нової політичної системи Чеської Республіки в умовах трансформаційної кризи середини 90-х рр. ХХ ст.; головні напрями зовнішньої політики Чеської Республіки на межі ХХ–ХХІ ст.; досвід інтеграції Чеської Республіки до Європейського Союзу (1993–2004 рр.); міжнародно-правові питання інтеграції країн Центрально-Східної Європи до Європейського Союзу; основні етапи співпраці країн-членів Вишеграду; роль «Вишеградської солідарності» в зовнішньополітичній діяльності Словачької Республіки (1989–2004 рр.); взаємодія учасників Вишеградської групи із зовнішньополітичним середовищем з етнополітичних питань; досвід Вишеградського співробітництва в контексті реалізації сучасної євроінтеграційної стратегії України; значення встановлення зв'язків із провідними країнами Західної Європи як передумови інтеграції України у європейські та євроатлантичні структури; основні напрями й особливості співпраці України з Європейським Союзом; транскордонне співробітництво України; вплив розширення Європейського Союзу на «транспарентність» кордонів країн Центральної Європи та України; українсько-польське міжрегіональне співробітництво після розширення Євросоюзу; особливості й перспективи функціонування євро регіонів України; перспективи співпраці України з Європейським Союзом у сфері політики зайнятості; участь України в діяльності міжнародних організації по охороні довкілля; участь світової спільноти у розв'язанні проблем укриття над зруйнованим 4-м енергоблоком Чорнобильської атомної електростанції; югославська криза, проблеми її врегулювання й участь у ньому України (1990-ті рр.); еволюція балканської політики Європейського Союзу (1989–2009 рр.); регіональні і глобальні наслідки незалежності Косово; політика балканських країн щодо визначення статусу Косово (1990–2016 рр.); розвиток внутрішньополітичних процесів у Косово (1999–2017 рр.); особливості процесу інтеграції Республіки Хорватія до Європейського Союзу; еволюція торговельних відносин ЄС із країнами Середземномор'я (1995–2005 рр.); позиція ЄС в урегулюванні арабо-ізраїльського конфлікту на початку ХХІ ст.; співпраця України з Рухом неприєднання (1990-ті рр.); здобутки і перспективи політики України на Близькому Сході; політика санкцій у вирішенні іракської проблеми у 1990-х рр.; передумови та обставини встановлення дипломатичних відносин України та арабських держав Леванту (Сирії, Лівану, Йорданії); формування правової бази українсько-турецьких міждержавних відносин; культурно-освітнє співробітництво між Україною й Туреччиною в 1991–2006 рр.; політика ЄС щодо Південно-Східної Азії; історичні традиції та сучасні реалії східної політики об'єднаної Німеччини; теоретичні аспекти регіональної етнополітики у ФРН; співвідношення національних і загальноєвропейських інтересів у відносинах Німеччини з ЄС; церковний аспект гуманітарних зв'язків України й Німеччини (1991–2001 рр.); українсько-німецькі відносини щодо повернення та реституції культурних цінностей; «колекція Кенігса» в контексті переговорів між Україною та Королівством Нідерланди щодо повернення культурних цінностей, втрачених унаслідок Другої світової війни; українсько-німецькі політичні відносини на початку ХХІ ст.; трансформація австрійського нейтралітету в умовах змін європейської системи безпеки

(1990-ті – початок ХХІ ст.); особливості становлення договірно-правової бази українсько-італійських відносин (90-ті рр. ХХ ст.); трансформаційні процеси в італійському суспільстві в контексті імплементації Маастрихтського договору; взаємозв'язок атлантизму та європеїзму в зовнішній політиці Італії (1992–2001 рр.); виклики італійської міграційної політики в контексті підходів Євросоюзу; еволюція позиції Італійської Республіки щодо України у процесі реалізації Європейської політики сусідства; роль Франції у контексті східноєвропейської безпеки; місце України у східноєвропейській політиці Франції (1991-2009 рр.); франкофонія в інституційній системі Франції; становлення українсько-британських політичних відносин (1991-2000); міждержавні відносини України й Великої Британії (2005-2009 рр.); криза системи європейської безпеки в умовах російсько-українського конфлікту в контексті стратегічних підходів та інтересів Великої Британії; російський вплив на позицію Австрії щодо Угоди про асоціацію України з ЄС; криза європейської системи безпеки 2014 р. та її вплив на українсько-австрійські відносини; зовнішня політика й національна безпека Румунії у контексті агресії Росії проти України; українсько-румунські відносини на тлі російської ревізійної політики; внесок українських організацій у Республіці Болгарія в розвиток сучасних українсько-болгарських відносин; польсько-українські міждержавні взаємини у світлі новітніх викликів та ризиків (2015–2017 рр.); діяльність української дипломатії у Раді Безпеки ООН (2016-2017 рр.); трансатлантичні відносини перед викликом міжнародного тероризму; геополітичні імперські інтереси Росії як загроза незалежності й державному суверенітету народів і країн Східної Європи (на прикладі Угорщини й України); «м'яка сила» як політичний інструмент ЄС (1990-ті – 2020-ті рр.); концептуальні засади розширення НАТО, ядерний чинник у зовнішній політиці адміністрації президента США Б. Клінтона (1993–2000 рр.); загроза та виклики гонки ядерних озброєнь на сучасному етапі.

Традиційно внутрішня структура збірника визначається проблемно-тематичним поділом на рубрики, наприклад, 16-й випуск за 2007 рік відкриває цикл статей «Студії з елліністики», що охоплюють широкий спектр питань: методи політичної боротьби за демократизацію Афіньського суспільства (від реформ Солона до Ефіальта VI – пер. пол. V ст.), внесок грецького духовництва і просвітників у національно-визвольних рух греків проти османського панування (кін. ХVІІІ – поч. ХІХ ст.), комерційна і благодійна діяльність греків в Україні (ХVІІІ – ХІХ ст.), проблеми збереження історико-культурної спадщини греків Приазов'я (1950–1980-ті рр.), науково-технічна й культурна співпраця Греції і України (у 1990–2000-х рр.).

Значна увага у збірнику приділяється міждисциплінарним дослідженням етнонаціональних, демографічних і міграційних процесів, насамперед історії української еміграції та національних меншин в Україні. Йдеться про такі важливі теми, як: Коломия у контексті історії взаємовідносин представників слов'янських народів; грецький етнос у Криму до переселення в Північне Приазов'я (1778–1779): проблема збереження автентичності нації; історія Ново-Сербії і Слов'яно-Сербії; німецька колонізація на Закарпатті у ХVІІІ– ХІХ ст.;

Галичина 30-х – 40-х рр. XIX ст. у мовознавчому аспекті; життя чеських переселенців на Правобережній Україні (60-70-ті рр. XIX ст.); культурно-освітній розвиток поляків, євреїв, греків, чехів, німців у Наддніпрянській Україні XIX – початку XX ст.; законодавство Бразилії щодо української еміграції із Галичини наприкінці XIX – першій третині XX ст.; єврейське питання у програмах і діяльності Русько-української радикальної партії наприкінці XIX – на початку XX ст.; одеські товариства в організації еміграції євреїв з півдня Російської імперії до Сирії і Палестини у 1880-х – 1920-х рр.; еміграція євреїв з Одеси до Аргентини наприкінці XIX – на початку XX ст.; роль німецьких інвестицій у розвитку сільськогосподарського машинобудування та культури господарювання в Україні (XIX – поч. XX ст.); діяльність польських студентських товариств «Корпорація» та «Полонія» в Києві; українсько-польські відносини і боротьба за реформу виборчої системи на Галичині на поч. XX ст.; культурно-освітницька та суспільно-політична діяльність українських емігрантів у Франції (1908-1914 рр.); вчені з України в Болгарії (1917–1941 рр.); внесок вихідців з України в розвиток болгарської освіти й науки міжвоєнного періоду; українські еміграційні організації у Болгарії (1917–1950 рр.); проблеми військовополонених, інтернованих та біженців у міждержавних відносинах України та Болгарії (1918–1926 рр.); культурно-освітні процеси в середовищі болгар УСРР (1920-ті рр.); чехи в Україні в українсько-чехословацькому спілкуванні (1918–1920 рр.); політика чехословацького уряду щодо української еміграції у міжвоєнний період; українці в міжвоєнній Чехословаччині: з досвіду інтеграції культурного життя слов'янських народів; загальна та спеціальна освіта інтернованого вояцтва УГА в таборах Чехословаччини в 1919–1923 рр.; українські письменники й історики в Чехословаччині у міжвоєнний період (1920–1930-ті рр.); українська еміграція в міжвоєнній Чехословаччині та значення її діяльності для актуалізації «українського питання» в Європі; становище русинсько-української меншини у Словаччині в умовах історичного розвитку Чехословаччини (1918–1992); ідеологія та ідеологічні табори в середовищі українського еміграційного студентства на початку 1920-х рр.; студентські корпорації у контексті міжнародної діяльності української міжвоєнної еміграції у Європі; угорська політична еміграція в Україні (1919–1945 рр.); польське населення Східної Галичини та українсько-польська війна 1918–1919 рр.; репатріація військовополонених українців із Польської Республіки (1920–1923 рр.); становище українських біженців у Польщі: їх підтримка польською владою, українством і міжнародною спільнотою (1921-1923 рр.); табір інтернованих військ УНР у Вадовицях, Польща: умови перебування та моральний стан вояцтва у травні-липні 1921 р.; польське національне питання в Україні в 1920-ті рр.; участь польського населення України в підготовці до Першого Всесвітнього з'їзду зарубіжних поляків у 1929 р.; військовополонені, інтерновані й біженці на території європейських країн як об'єкт дипломатичних відносин (1919–1923 рр.); друга хвиля еміграції українців до Канади: причини, характер, склад; німецькі колонії в Україні в 1920-ті рр. (діяльність державних органів серед німецького населення); національно-культурне життя німецького населення в Україні в 1920-

1930-ті рр.; соціально-економічне становище німецького населення України в 1920-ті – на початку 1930-х рр.; діяльність українських громадських організацій у Німеччині в міжвоєнний період; Український науковий інститут у Берліні в науковому та культурному житті української еміграції (20–30-ті роки ХХ ст.); діяльність української політичної еміграції Західної Європи по відродженню незалежної демократичної України (сер. 40-х – кін. 50-х рр. ХХ ст.); політико-правове становище русинів-українців у Словаччині (1944–1948); українське питання в Польщі (1944–1956 рр.); історія створення та перші роки діяльності Українського суспільно-культурного товариства в Польщі (1956–1957 рр.); українська і білоруська діаспори в Аргентині: громадсько-політична діяльність прорадянських організацій (1945–1956 рр.); українці Чехословаччини в демократичному русі 1968–1969 рр.; словацьке національне питання в ЧССР напередодні «Празької весни» 1968 року; українці в Чехії: національно-культурне та політичне життя у ХХ ст.; проблема національно-культурного відродження українців у Чеській Республіці (кін. 80-х – 90-ті рр. ХХ ст.); українська школа у Пряшеві; створення та діяльність українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти та культури (1990-ті рр.); суспільно-політична та громадсько-культурна діяльність Союзу русинів-українців Словацької Республіки (1989–1993); українці в Польщі: кількість і сучасне становище; американська етнополітика та зовнішньополітична стратегія в українському питанні: витоки і наслідки (1939–1990 рр.); діяльність Комітету українців Канади щодо формування політики багатокультурності в Канаді (60–80-ті рр. ХХ ст.); українсько-грецькі культурні зв'язки: формування та культурне життя діаспори в Греції; національно-культурне життя грецької спільноти в Україні; українсько-румунська співпраця з питань національних меншин: еволюція нормативно-правової бази; східна українська діаспора: динаміка чисельності та регіони розселення; діяльність національно-культурних об'єднань етнічних меншин на території Центральної України: 90-ті рр. ХХ ст.; українці на пострадянському просторі: сучасне становище; українське мистецтво на теренах Австралії; українська емігрантська преса і література в Австралії; українське шкільництво і українознавство на теренах Австралії; проблеми функціонування міжнародних механізмів захисту прав та свобод національних меншин на регіональному рівні (на прикладі українського прикордоння); міжнародний аспект збереження культурної спадщини національних меншин України; взаємовідносини громадськості України з діаспорою; обрядова творчість болгар України; польські пісні Центральної України.

Вагомий сегмент змісту 29-ти випусків збірника складають розвідки, в яких проблеми всесвітньо-історичного процесу досліджуються крізь призму світоглядів, діяльності, творчої спадщини, взаємодії із соціокультурним середовищем різних історичних постатей, а індивідуальні життєві й ціннісні траєкторії аналізуються в ширшому історичному контексті. На сторінках збірника, зокрема, знайшли висвітлення: діяльність А. Коронелло на російській військовій та дипломатичній службі наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст.; просвітницька діяльність в Україні Є. Булгариса; меценатство М.Ф. Маврогордато;

участь Дж. Гарібальді в освоєнні шляхів міжнародної торгівлі між країнами Середземномор'я і Південною Україною; внесок О.М. Бодянського в розвиток слов'язознавства; зв'язки П.Й. Шафарика з Україною; творчість М. Іванова на оперних сценах Франції та Великої Британії у 1830-ті рр.; ідейна близькість доктрини національного визволення Дж. Мадзіні й концептуальних засад Кирило-Мефодіївського товариства; значення постаті Т. Шевченка як символу української національної ідеї; місце О. Духновича в українському національно-культурному відродженні; роль Л. Кошута в національно-визвольній війні угорського народу 1848–1849 рр.; соціально-політичні аспекти подорожі Марка Вовчка до революційної Італії у 1861 р.; участь серба П. Карича у суспільному житті України упродовж 50-60-х рр. ХІХ ст.; гарібальдійська епопея Л. Мечникова 1860–1864 рр; міжнародний контекст національно-визвольної боротьби одного з організаторів Польського повстання 1863–1864 рр. З. Сераковського; громадсько-політична праця й наукова спадщина М.П. Драгоманова, його позиція щодо національно-визвольного руху на Балканах, роль родини Драгоманових-Шишманових в українсько-болгарських зв'язках; внесок київського громадівця О. Стоянова в українсько-грузинську співпрацю; гастролі в Одесі та Харкові артиста-гарібальдійця Т. Сальвіні; внесок у міжнародні театральні зв'язки й розвиток італійської культури українського співака О. Мишуги; розробка історико-філологічного напрямку російської науки про Античність В.В. Латишевим; наукова і громадсько-політична діяльність О.І. Бочковського; слов'язознавчі студії І. Брика; аналогії у політичних доктринах В. Липинського та чехословацькому аграризмі; політична діяльність, місце та роль українського питання в поглядах Т.Г. Масарика; значення постаті Л. Василевського в контексті українсько-польських відносин; дипломатична діяльність І. Шишманова; керівництво О.Я. Шульгина українською Надзвичайною дипломатичною місією в Парижі у 1921 р.; перебування С. Петлюри в Будапешті в 1924 р.; діяльність В. Мудрого у «Просвіті» у 1921–1939 рр.; місце словацької культури в публікаціях Д. Чижевського на сторінках славістичних часописів міжвоєнного періоду; внесок угорського інтернаціоналіста І. Бірмана у створення металургійної промисловості в Україні у 1920–1930-ті рр.; арт-діяльність Г. Гурлітта як віддзеркалення епохи націонал-соціалізму; історична постать Ш. де Голля в контексті Першої і Другої світових воєн; трансформація поглядів і політична діяльність І. Надя в 1950-х рр.; проблеми і перспективи міжнародних відносин у поглядах М. Тетчер, відображених у її мемуарній спадщині; політичний портрет Г. Шредера; науковий шлях італійського славіста Р. Рісаліті.

Вшанування пам'ятних історичних дат і ювілеїв відомих учених традиційно позначаються на змісті і структурі збірника, формуванні його тематичних рубрик, що сприяє акумуляції і координації зусиль дослідників відповідних наукових напрямів і шкіл, підбиттю підсумків, відзначенню здобутків і виявленню проблемних аспектів, плеканню історичної пам'яті, зрештою посилюючи суспільний резонанс навколо знакових подій наукового життя й окреслюючи нові перспективи його розвитку. У гроні пам'ятних дат, яким присвячувалися студії збірника, наприклад відзначено 10-річчя, 20-річчя, 25-річчя

Незалежності України, 200-річчя від дня народження П.Й. Шафарика, 100-річчя з дня смерті Л. Кошута, 200-річчя з дня народження О. Духновича, 60-річчя завершення Другої світової війни, 100-річчя від початку Першої світової війни, 60-річчя Угорської революції 1956 р., 100-річчя утворення Чехословацької Республіки і 50-річчя «Празької весни» 1968 р., 80-річчя початку Другої світової війни. До персоніфікованої новітньої історії історичної науки на теренах Центрально-Східної Європи належить галерея науково-історичних портретів, опублікованих у збірнику на знак вшанування пам'яті або відзначення ювілеїв відомих учених, причетних до діяльності відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України, – П.С. Соханя, І.М. Мельникової, А.М. Шлепакова, І.М. Кулинича, М.М. Варварцева, С.В. Віднянського, Б.М. Гончара, Н.О. Терентьєвої, В.В. Павленко, Л.О. Зашкільняка, М.В. Знаменської, М. Гайдоша, А.Ю. Мартинова.

Незмінно одне з чільних місць на сторінках збірника посідають джерелознавчі, історіографічні й теоретико-методологічні студії із різнопланової тематики: «Щоденник» Еріха Лясоти як джерело з історії України другої половини XVI ст.; південнослов'янські сюжети в «Історії русів»; чорноморська торгівля початку XIX ст.: проекти і проблеми становлення (за документами підприємця і дипломата Р. Скассі); Дж. Казаретто: листи про наукову експедицію до Криму й Південного Подністров'я (1836); з листування італійського консульства Одеси 1869 р.: справа про кримінальне переслідування співаків театрального хору; дослідження проблем історії південних і західних слов'ян в українській історіографії наприкінці 1840-х – на початку 1860-х рр.; славістичні студії в Україні у XIX – XX ст.; українські архівні матеріали про діяльність Серболужицької матиці в контексті загальнослов'янського національно-революційного руху середини XIX ст.; матеріали Державного архіву Одеської області про діяльність іноземних консульств у Одесі в XIX – на початку XX ст.; російська історіографія та публіцистика кінця XIX – початку XX ст. про німецькі колонії у Наддніпрянській Україні та Криму; історіографія і джерела історії німецьких колоній в Україні; історіографія проблеми освітньої діяльності євреїв у Наддніпрянській Україні (впродовж XIX – початку XX ст.); Закарпаття в працях російських істориків та публіцистів кінця XIX – початку XX ст.; Іспанія та іспанці в українських рецепціях другої половини XIX – початку XX ст.; історія славістичних досліджень у Львові; діяльність білоруських національних партій та організацій у 1917 році: історіографічна компаративістика подій; архівні матеріали до «одеських періодів» біографії міністра закордонних справ Української держави Г.О. Афанасьєва; архівна складова джерельної бази дослідження українсько-турецьких відносин доби Української революції 1917–1921 рр.; історіографія проблеми українсько-російських відносин доби Гетьманату Павла Скоропадського; історіографія проблеми українсько-німецьких відносин у 1918-1933 рр.; доля «Дипломатичної історії України» французького українця Є. Слабченка; з історії Празького українського архіву; чеська й словацька історіографії про міфи з історії словацької нації; Словацька держава 1939-1945 рр. у словацькій історіографії кінця XX – початку XXI ст.; вплив Великого терору 1936-1938 років на

діяльність III Інтернаціоналу: історіографія проблеми; світ напередодні Другої світової: до історіографічних інтерпретацій початку війни; джерелознавчий аспект проблеми участі союзників гітлерівської Німеччини у війні проти СРСР (1941-1945); висвітлення в історіографії ролі українського питання у планах СРСР та європейських держав напередодні Другої світової війни; щоденникові записи В. Клемперера як джерело для дослідження особливостей антисемітської політики в нацистській Німеччині; історія України XX ст. крізь призму демографічних процесів у працях польського професора П. Ебергардта; Україна і українсько-польські відносини у післявоєнній польській історіографії (1945-1990); історіографічні та джерелознавчі аспекти дослідження історії української еміграції до США та Канади; питання багатокультурності та збереження національної ідентичності канадських українців у дослідженнях Я. Рудницького; суфражистська кампанія у Великій Британії (1860-ті – 1928 рр.); історіографія проблеми; зовнішня політика Франції після Першої світової війни як об'єкт історіографії (др. пол. XX – поч. XXI ст.); Перша світова війна в сучасній німецькомовній історіографії: теми й концептуальні ідеї досліджень; зовнішня політика Ш. де Голля у дзеркалі французької історіографії; розвиток гунгарологічних досліджень в Україні; Угорська революція 1956 року в українській історіографії та мемуаристиці; архівні джерела до історії Угорської революції 1956 року; геополітичні дослідження в Україні в 1990-х рр.; нові документи з американських архівів щодо Берлінської кризи 1958-1963 рр.; засоби масової інформації як джерело з вивчення процесу консолідації демократичного режиму в Іспанії (1982-1996 рр.); тетчеризм в оцінці зарубіжної історіографії; Ірландська Республіка та Європейське Економічне Співтовариство: історіографія становлення взаємовідносин (кінець 1950-х – 1980-ті рр.); політика європейських союзників США щодо розв'язання Карибської кризи: історіографія питання; «Празька весна» 1968 року в українській історіографії; історіографія й методологія дослідження сучасних українсько-словацьких відносин; розвиток архівної справи у Словацькій Республіці; архівна спадщина грецьких громад України; об'єднана Німеччина у дзеркалі німецької історіографії; стан і тенденції розвитку історичної науки у ФРН; проблема Гібралтару в новітньому історіографічному дискурсі; італійці Криму в історичних джерелах і студіях (XX – початок XXI ст.); концепція міжнародних режимів у теорії міжнародних відносин; орієнталізм і постколоніальний дискурс у контексті «постмодерністського виклику»; міжнародний порядок XXI ст.: основні теоретико-концептуальні підходи; особливості формування системи безпеки сучасного світу; Україна в Європі у XX столітті: від об'єкта до суб'єкта міжнародних відносин; Україна в європейському геополітичному просторі: проблеми і перспективи інтеграції; інституціональний вимір зовнішньої політики у контексті європейської та євро-атлантичної інтеграції України (теоретико-методологічний аспект); особливості і протиріччя зовнішньополітичного менталітету незалежної України; проблеми європейської інтеграції у працях польських суспільствознавців; українсько-польські відносини XX століття в історичній свідомості українців та поляків; історіографічний дискурс щодо спільної зовнішньої і оборонної політики

Європейського Союзу (90-ті рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.); українська історіографія східноєвропейської політики ФРН (1991-2013 рр.); європейська політика країн Бенілюксу (1945-2014): до історіографії питання; Європа громадян і проблема раціональної топології історичного досвіду; європейські цінності і проблема цілісності історичної методології; демократичний реалізм як українська рецепція «філософського євростандарту»; соціальний європеїзм як потреба нового етапу української історії; історико-методологічна конкуренція етноцентризму та європоцентризму в євроінтеграції України; українська версія європейської ідентичності та інтеграційний досвід Центрально-Східної Європи; сучасні критичні погляди на майбутнє європейської інтеграції; українська історична ідентичність у загальноєвропейському контексті: спільні риси та особливості; європейські ідеали і пострадянський ідеалізм як чинники української трансформації; комунікативна стратегія ЄС і проблеми української європеїзації; стратегія інформаційного реалізму на шляху України до Європи; історія ідей як рецепція історичної логіки: до проблеми історико-філософського аналізу; людина в історичній ситуації і раціональність досвіду: рецепція Д. Г'юма і М. Вебера в контексті методологічного самовизначення історика; історичний світогляд і методологічні аспекти взаємозв'язку історії та політики; історична наука і трансформація правосвідомості; трансформація життєвого світу й гуманістичний антропоцентризм історіописання; людина в історії vs історія в людині: горизонти взаємодії історії та психології; європейська історична пам'ять та ідентичність; європейська історична пам'ять: зміна способів формування та умов існування; історія глобалізації: методологічні підходи та історіографія проблеми; соціальні аспекти глобалізації і Україна; глобалізація і роль англійської мови; історична компаративістика досліджень імперії і цивілізацій: теоретичні підходи й концепції; огляд підходів до вивчення міжкультурного діалогу і процесів взаємодії культур; новітня історія країн Центрально-Східної Європи у наукових працях співробітників Інституту історії України НАН України; славістичні дослідження в Інституті історії України НАН України: основні етапи, напрями, тенденції розвитку; стан і перспективи наукових досліджень зі всесвітньої історії в Україні.

У збірнику висвітлюються новини наукового життя, публікуються аналітичні довідки, доповіді, виголошені на Вченій Раді Інституту історії України НАН України, а також матеріали міжнародних конференцій і «круглих столів», рецензії на монографії і підручники.

До засад редакційної політики збірника «Міжнародні наукові зв'язки: наукові пошуки і знахідки» належить сприяння науковій комунікації, координації досліджень і створенню спільних проєктів учених із різних регіонів України та зарубіжних країн завдяки розширенню географічного охоплення авторського колективу, редакційної колегії і рецензентів³. Відповідно, до роботи над 29-ма випусками збірника залучалися вчені з Азербайджанської Республіки, Італійської Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Болгарія, Республіки Польща, Російської Федерації, Словацької Республіки, Угорщини, Французької Республіки, Чеської Республіки, Швейцарської Конфедерації та насамперед – із багатьох міст України: Вінниці, Горлівки, Дніпропетровська, Донецька,

Дрогобича, Дружківки, Івано-Франківська, Кам'янця-Подільського, Києва, Кіровограда, Коломиї, Луганська, Луцька, Львова, Миколаєва, Одеси, Острога, Рівного, Тернополя, Ужгорода, Харкова, Черкас, Чернівців, Чернігова.

Водночас відбувається розширення міжнародної співпраці й утвердження в європейському інформаційному просторі згаданого збірника, зокрема, завдяки створенню його вебсайту та включенню до європейських баз даних: Centrum Otwartej Nauki (CeON) (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Polska Akademia Nauk i Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich); ERIH PLUS; The Central European Journal of Social Sciences and Humanities (Polska Akademia Nauk, Akademie Věd České Republiky, Magyar Tudományos Akadémia, Slovenská Akadémia Vied). Відповідно до Наказу МОН України № 1188 від 24.09.2020 р. збірник внесено до «Переліку наукових фахових видань України» («Історичні науки», категорія «Б»).

А отже, за свою майже 30-річну історію щорічник «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» здобув авторитет впливового центрально-східноєвропейського наукового періодичного видання, що здійснює внесок у координацію теоретико-методологічних пошуків у галузі всесвітньої історії, осмислення ключових проблем всесвітньо-історичного процесу й місця в ньому України. Інтегруючись до міжнародного інтелектуального простору, потужна команда вчених, що згуртувалася навколо збірника, бере участь у розвитку наукової дипломатії, значення якої посилюється на тлі процесів глобалізації, безпрецедентного зростання впливу інформаційних технологій, загрози гібридних війн, актуалізації ролі «м'якої сили» в міжнародних відносинах. Адже авторитет держави на міжнародній арені значною мірою визначається її науковим потенціалом, можливостями впливу на громадську думку зарубіжних країн, участю в забезпеченні культурно-цивілізаційного поступу людства й розв'язанні глобальних проблем сучасності.

¹ Сохань П.С. Взаимообщение народов – важнейшая тенденция и закономерность исторического процесса. *Культурные и общественные связи Украины со странами Европы*. Киев, 1990. С.15.

² Апанович О. Федір Павлович Шевченко. Історик, архівіст, історіограф, джерелознавець, археограф, організатор науки, Людина. Спогади та історіографічний аналіз. Київ, 2000. С.134.

³ Див. : URL: <https://mzu44.webnode.com.ua/kopiya-arkhiv/> URL: <http://mzu.history.org.ua/index.php/MZU/about>

REFERENCES

1. Apanovych, O. (2000). *Fedir Pavlovysh Shevchenko. Istoryk, arkhivist, istoriohraf, dzhereloznavets', arkhiohraf, orhanizator nauky, Liudyna. Spohady ta istoriohrafichnyj analiz*. Kyiv, 2000 [in Ukrainian].

2. Sohan', P.S. (1990). *Vzaimoobshhenie narodov – vazhnejshaja tendencija i zakonomernost' istoricheskogo processa. Kul'turnye i obshhestvennyye svjazi Ukrainy so stranami Evropy*. Kiev [in Russian].